

ASIA Tieto- ja asiakirjapyyntöön vastaaminen

KANTELU

Kantelija on oikeuskanslerinvirastoon 19.1.2017 saapuneessa kirjoituksessaan kertonut, että hän ei ole saanut Pirkanmaan kärjäoikeudelta 31.10.2016 pyytämänsä asian diaariota – päiväkirjaa – tapahtumaluetteloa.

SELVITYS

Pirkanmaan kärjäoikeuden laamanni ja kärjätuomari ovat antaneet asiasta selvityksen. Jäljennökset selvityksistä liitteineen lähetetään kantelijalle tämän päätöksen ohessa.

RATKAISU

Sovellettavat säännökset

Perustuslain 12 §:n 2 momentin mukaan viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.

Vuoden 2007 lokakuun alusta lähtien voimassa olleen oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain (YTJulkL) (370/2007) 1 §:n mukaan oikeudenkäynti ja oikeudenkäyntiasiakirjat ovat julkisia, jollei tässä tai muussa laissa toisin säädetä. Lain 2 §:n 3 momentin mukaan siltä osin kuin tässä laissa ei toisin säädetä, tuomioistuimessa sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (julkisuuslaki) (621/1999) säädetään.

YTJulkL:n 4 §:ssä säädetään oikeudenkäyntiä koskevien perustietojen julkisuudesta. Pykälän mukaan tiedot asiaa käsittelevästä tuomioistuimesta, asian yksilöidystä laadusta, asian käsittelyn vaiheista sekä suullisen käsittelyn ajankohdasta ja käsittelypaikasta samoin kuin asianosaisen yksilöimiseksi tarpeelliset tiedot ovat julkisia. Tuomioistuin voi kuitenkin 6 §:ssä tarkoitetuissa tilanteissa määrätä pidettäväksi salassa tiedon asianomistajan tai turvapaikanhakijan henkilöllisyydestä.

Hallituksen esityksen (HE 13/2006 vp) 4 §:ää koskevissa yksityiskohtaisissa perusteluissa todetaan muun muassa, että tuomioistuimen diaari muodostaa henkilötietolaissa (523/1999) tarkoitettun henkilörekisterin, joten asiakirjarekisteriin merkittyjen tietojen käsittelyssä sovellettaisiin myös henkilötietolain säännöksiä.

YTJulkL:n 7 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta oikeudenkäyntiasiakirjasta. Lain 12 §:n mukaan asianosaisella on oikeus saada tieto muunkin kuin julkisen oikeudenkäyntiasiakirjan sisällöstä pykälässä mainituin poikkeuksin.

YTJulkL:n 28 §:ssä säädetään menettelystä oikeudenkäynnin julkisuutta koskevassa ratkaisussa. Pykälän 3 momentin mukaan jos oikeudenkäyntiasiakirjaa tai oikeudenkäyntiä koskevia perustietoja pyytänyt tai pyynnön johdosta kuultava niin vaatii, ratkaisu on tehtävä kirjallisesti 29 §:ssä säädettyssä kokoonpanossa.

Hallituksen esityksen (HE 13/2006 vp) yksityiskohtaisten perustelujen mukaan 28 §:n 3 momentin säännös tarkoittaa sitä, että kirjallinen ratkaisu ei ole tarpeen, ellei sitä nimenomaisesti ole vaadittu. Säännöksen tarkoituksena on helpottaa asiakirjapyyntöjen käsittelyä. Jos asiakirjan taikka perustietojen pyytjä tyytyy tuomioistuimen asianomaisen virkamiehen ilmoitukseen, jonka mukaan oikeudenkäyntiasiakirjaa taikka sanottuja perustietoja ei voida antaa, koska ne on pidettävä salassa, mitään kirjallista ratkaisua ei ole tarpeen tehdä. Riittävää siis useissa tapauksissa on, että tuomioistuimen palveluksessa oleva henkilö vain ilmoittaa asianlaidan. Oikeudenkäyntiasiakirjan taikka oikeudenkäynnin salassa pidettävien perustietojen pyytäjällä on oikeus hakea 33 §:n nojalla muutosta tuomioistuimen ratkaisuun. Jotta muutoksenhaku tulisi mahdolliseksi, puheena olevan pyynnön esittäjän tulee esittää myös vaatimus ratkaisun tekemisestä kirjallisesti. Tuomioistuimen tulee lisäksi asianmukaisella tavalla kiinnittää oikeudenkäyntiasiakirjaa tai perustietoja pyytävän huomiota siihen, että hänellä on oikeus vaatia kirjallista ratkaisua.

Julkisuuslain 14 §:n 4 momentin mukaan tässä pykälässä tarkoitettu asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomaisen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suurempaa työmäärää vaativan menettelyn osalta tuoksi määräajaksi on säädetty viimeistään kuukauden kuluessa.

YTJulkL:a koskevan hallituksen esityksen (HE 13/2006 vp) yksityiskohtaisissa perusteluissa lausutaan yleisesti, että menettelysäännösten mukaan ehdotetun lain mukaiset ratkaisut ovat säännönmukaisesti lainkäyttöratkaisuja. Epäselvyyttä on ollut siitä, onko julkisuuslain mukaisen menettelysäännösten mukainen toiminta tuomioistuimissa katsottava hallintotoiminnaksi vai lainkäyttöksi ja miltä osin.

Hallituksen esityksen (HE 13/2006 vp) päätösvaltaista kokoonpanoa koskevan 29 §:n yksityiskohtaisten perustelujen mukaan kun tuomioistuimen virkamies esimerkiksi antaa pyydetyn oikeudenkäyntiasiakirjan tai jättää sen salassa pidettävänä antamatta, kyse on tuomioistuimen virkamiehen tosiasiallisesta toiminnasta eikä siis lainkäytöstä. Jos oikeudenkäyntiasiakirjaa

pyytävä tai se, jota pyynnön johdosta on kuultu, 28 §:n 3 momentin mukaisesti pyytää asian ratkaisemista kirjallisesti, ratkaisun tekeminen on tällöin lainkäyttöä.

Kuten hallintoviranomaisissa, myös tuomioistuimissa ensi vaiheen käsittely on tarkoitettu tapahtuvan joustavasti ja nopeasti virkamiestasolla. Ensi vaiheen menettelyssä yleisessä tuomioistuimessa soveltuvat julkisuuslain 14 §:n 4 momentin määräajat. Määräaikasäännöstä ei sitä vastoin sovelleta enää toisessa käsittelyvaiheessa eli viranomaisen päätöksen antamisessa, joka on lainkäyttöä. Tästä esimerkiksi eduskunnan oikeusasiamiehen ratkaisussa 17.12.2014, dnro 4448/4/14.

Tuomioistuinten ja eräiden oikeushallintoviranomaisten suoritteista perittävistä maksuista vuosina 2016-2018 annetun oikeusministeriön asetuksen (1558/2015) 1 §:n mukaan tässä asetuksessa säädetään tuomioistuimen, haastemiehen, syyttäjälaitoksen ja oikeusaputoimiston suoritteista perittävistä maksuista ja erillisten kustannusten korvaamisesta, siltä osin kuin niistä ei säädetä muualla laissa tai asetuksessa.

Arviointi, johtopäätökset ja toimenpiteet

Käytettävissäni olevista asiakirjoista käy ilmi, että kantelija on ollut käräjäoikeuden asiassa kantajana asianosainen.

Pirkanmaan käräjäoikeuden laamannin selvityksessä viitataan käräjätuomarin liitteenä olevaan selvitykseen ja todetaan muun muassa seuraavaa: ”kantelijalle on hänen 23.9.2016 tekemästään pyynnöstä 26.9.2016 toimitettu diaaritiedot sisältävä päiväkirjalehti. Päiväkirjalehdessä on kaikki ne tiedot, joita kantelija 31.10.2016 lähettämässään sähköpostissa haluaa. Asiassa ei ole tapahtunut mitään toimenpiteitä ennen 2.11.2016, jolloin kantelijalle on lähetetty haastehakemuksen täydennyskehoitus.” Selvityksessä lausutaan: ”Kantelija on saanut pyytämänsä tiedot heti pyyntönsä jälkeen 26.9.2016. Pääasia on ratkaistu 3.2.2017. Kantelija ei ole asian vireillä ollessa kiinnittänyt käräjäoikeuden huomiota siihen, että hän haluaa päiväkirjalehden tiedot uudelleen, vaikka asiassa on käyty kirjeenvaihtoa.” Selvityksessä katsotaan, että asiassa on menetelty asianmukaisesti.

Tässä yhteydessä katson aiheelliseksi mainita Pirkanmaan käräjäoikeuden menettelyä koskevan apulaisoikeuskansleri Mikko Puumalaisen kanteluratkaisun 30.1.2013 (dnro OKV/1000/1/2012). Tuossa päätöksessä apulaisoikeuskansleri on todennut, että käräjäoikeuden tulee tehdä sille esitetyn asiakirjapyynnön perusteella asiassa myönteinen tai kielteinen ratkaisu. Ratkaisu ei voi olla pidättäytyminen asiakirjan antamisesta vastaamatta lainkaan pyytäjän yhteydenottoon. Samassa ratkaisussa apulaisoikeuskansleri on todennut, että julkisesta asiakirjasta on oikeus tilata ja saada jäljennös myös siinä tapauksessa, että pyynnön esittäjälle on jo aiemmin kyseinen asiakirja toimitettu. Sillä seikalla, että pyynnön esittelijälle on asiakirjajäljennös jo aiemmin toimitettu, on merkitystä ainoastaan jäljennöksestä perittävän toimituskirjamaksun kannalta.

Nyt käsiteltävänä olevan kanteluasian osalta totean, että kantelijan ja käräjäoikeuden välillä on ollut kirjeenvaihtoa 31.10.2016 tehdyn tieto- ja asiakirjapyynnön jälkeen. Käräjäoikeuden olisi ollut perusteltua ilmoittaa kantelijalle, ettei päiväkirjaan ollut tullut uusia merkintöjä hänen aikaisemman tieto- ja asiakirjapyyntönsä jälkeen, ja tiedustella, haluaako hän siitä huolimatta samat tiedot uudelleen.

Kiinnitän Pirkanmaan käräjäoikeuden huomiota edellä esittämiini oikeudenkäyntiasiakirjoja ja perustietoja koskevien pyyntöjen käsittelyä koskeviin näkökohtiin.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Kimmo Hakonen

Oikeuskanslerin määräämä
esittelijä, notaari

Helena Tuomikko

OIKEUSKANSLERINVIRASTO

KÄYNTIOSOITE Snellmaninkatu 1 A, Helsinki
POSTIOSOITE PL 20, 00023 Valtioneuvosto

PUHELIN 0295 16001
TELEFAKSI 09 160 23975

E-MAIL etunimi.sukunimi@okv.fi
INTERNET www.okv.fi